

Laatst aangepast: 12 september 2012

DE PLAAT\$ VAN DE VROUW IN DE EREDIENST: 1 KORINTIËRS 14,34-35 OVERWOGEN

Dr. R. Dean Anderson v.d.m.

Dit artikel heeft als doel in te gaan op de interpretatie van 1 Korintiërs 14,34-35 (NBV 14,33b-35), vooral wat betreft de vraag in hoeverre vrouwen actief mogen deelnemen aan delen uit de liturgie. De trend in onze kerken neigt zich steeds meer naar de inzet van vrouwen voor schriftlezing, voorgaan in gebed, kinderopreken etc. Het is mijns inziens de vraag of deze trend met Gods Woord geheel overeenkomt. Dit laat onverlet dat de gaven, ook van vrouwen, in het reilen en zeilen van de gemeente op een juiste en positieve manier ingezet behoren te worden! Het feit dat het Paulus lukte om zoveel vrouwen actief aan het werk te zetten in de vroege kerk mag ook een voorbeeld voor ons zijn.

Voorop mag geconstateerd worden dat een belangrijke plank in het betoog van velen vandaag de dag de stelling is dat het bidden¹ en profeteren van mannen en vrouwen in 1 Korintiërs 11,5 tot de erediensten behoren. Deze stelling kleurt sterk de manier waarop met het spreekverbod van 1 Korintiërs 14,34-35 omgegaan wordt. In hoofdstuk 14 doen dan twee mogelijkheden zich voor. Óf Paulus moet terugnemen wat hij in hoofdstuk 11 al toelaat (het bidden en profeteren van vrouwen in de eredienst), óf 14,34-35 heeft niets te zeggen over het wel of niet bidden en profeteren van vrouwen.

Hoewel er sommigen zijn die de stelling verdedigen, dat 1 Korintiërs 11,5 uitsluitend te maken heeft met bidden en profeteren in de erediensten, laat duidelijk zijn dat dit een *interpretatie* is en geen voldongen feit. Bij deze interpretatie stel ik graag een paar vragen.

- Is het niet zo dat Paulus nergens in de betreffende passage (1 Kor.11,2-16) duidelijk maakt wat de context van dit bidden en profeteren is?
- Is het niet zo dat pas bij het spreken van het misbruik van het avondmaal in 11,17-34 Paulus met opzet duidelijk maakt dat hij nu over de samenkomsten spreekt? (Zie 11,17-20).
- Is het aannemelijk dat Paulus regels rond bidden en profeteren uitsluitend voor de erediensten zou stellen?

Met betrekking tot de laatste vraag breng ik in overweging het feit dat haast alle voorbeelden van het voorgaan in gebed en het gebruik van profetie, die in het boek Handelingen verslagen worden, *buiten* de erediensten geschieden! Een duidelijk voorbeeld van profetie zien wij in het optreden van Agabus in Handelingen 21,10-13, die profeteert dat als Paulus naar Jeruzalem gaat hij door de Joden gebonden zal worden en aan de heidenen overhandigd. Hij vertelt deze profetie niet aan de gemeente te Caesarea, maar aan Paulus zelf met zijn reisgezelschap. Naar aanleiding hiervan beginnen ook plaatselijke inwoners² van Caesarea Paulus te manen niet naar Jeruzalem te gaan.

Op deze, zeer actuele, manier heeft de Here in de tijd van de apostelen gebruik laten maken van de bijzondere gave van de profetie.

Zou het dan niet méér aannemelijk zijn dat Paulus in 1 Korintiërs 11,1-16 regels geeft voor het gebruik van hoofdbedekkingen bij het bidden en profeteren in het algemeen, wat voor context en situatie zich ook voordoet?

¹ Het is wel waar dat "bidden" in hoofdstuk 11 refereert aan het voorgaan in gebed.

² De NBG spreekt van "broeders daar ter plaatse", maar het Grieks spreekt helemaal niet van "broeders", enkel van "plaatselijke inwoners" – *entopioi*.

Indien men aanvaardt dat dit op zijn minst een mogelijke interpretatie is van de bedoeling van 1 Korintiërs 11,1-16, dan zal ook rekening gehouden moeten worden met een andere mogelijke verhouding tot 1 Korintiërs 14,34-35. Namelijk, dat wat geldt voor mannen en vrouwen in het algemeen bij het bidden en profeteren (mannen met onbedekte hoofd, vrouwen bedekt), in de context van de erediensten slechts voor mannen van toepassing is. Ik zeg dit niet om bij voorbaat voor deze relatie tussen 1 Korintiërs 11 en 1 Korintiërs 14 te kiezen, maar om aan te geven dat het net zo goed tot de mogelijkheden behoort als de relatie waarvoor anderen kiezen.

De keuze van de verhouding tussen 1 Korintiërs 11,1-16 en 1 Korintiërs 14,34-35 zou mijns inziens moeten liggen bij een zorgvuldige interpretatie van 1 Korintiërs 14.

En zo kom ik tot een aantal overwegingen rond de interpretatie van 1 Korintiërs 14,34-35. Ik neem de directe context erbij. Zo lezen wij in de verzen 29-38 het volgende (NBG):

²⁹ Wat de profeten betreft, twee of drie mogen het woord voeren, en de anderen moeten het beoordelen. ³⁰ Maar indien aan een ander, die daar gezeten is, een openbaring ten deel valt, moet de eerste zwijgen. ³¹ Want gij kunt allen één voor één profeteren, opdat allen lering en allen opwekking erdoor ontvangen. ³² En de geesten der profeten zijn aan de profeten onderworpen, ³³ want God is geen God van wanorde, maar van vrede.

³⁴ Zoals in alle gemeenten der heiligen moeten de vrouwen in de gemeenten zwijgen; want het is haar niet vergund te spreken, maar zij moeten ondergeschikt blijven, zoals ook de wet zegt. ³⁵ En als zij iets willen te weten komen, moeten zij thuis haar mannen om opheldering vragen; want het staat lelijk voor een vrouw te spreken in de gemeente.

³⁶ Of is het woord Gods bij u begonnen? Of heeft het alleen u bereikt? ³⁷ Indien iemand meent een profeet of geestelijk mens te zijn, laat hij dan wèl weten, dat hetgeen ik u schrijf, een gebod des Heren is. ³⁸ Maar als iemand hiermede niet rekent, dan wordt met hem niet gerekend.

Het is inderdaad allereerst nodig om deze verzen in hun directe context te plaatsen. In 1 Korintiërs 14 is Paulus bezig de problemen in de gemeente rond het spreken in tongen te bespreken. Hij betuigt met een serie argumenten dat het gebruik van de gave van profetie meer wenselijk is dan tongentaal. Maar zelfs deze gave van profetie wil hij aan een aantal regels binden. Wat hij hier te zeggen heeft over de manier waarop deze gave van profetie in de gemeente gebruikt mag worden is de directe context voor wat hij te zeggen heeft over het zwijgen van de vrouwen. Deze passage begint in 14,29 en eindigt met de verzen 36-38. Hierna volgt een algemene conclusie (14,39-40). De opmerkingen over de plaats van de vrouw vormen dus een onlosmakelijk deel van zijn bespreking van de regelingen rond het gebruik van de gave van profetie in de erediensten. Wij kunnen zijn argument als volgt schematiseren:

- v.29 twee of drie profeten mogen het woord voeren, anderen moeten "beoordelen"*
- v.30-33 als een sprekende profeet onderbroken wordt door een andere profeet die een openbaring krijgt, moet de eerste zwijgen. Op deze manier kunnen allen leren en bemoedigd worden.*
- v.34 de vrouwen behoren te zwijgen zoals de wet zegt. (algemene regel)*
- v.35 als de vrouwen iets willen "leren" moeten zij thuis hun mannen vragen stellen. (toespitsing op de gegeven situatie)*
- v.36-38 als iemand meent een profeet of geestelijk mens te zijn moet hij Paulus' regelingen erkennen als gebod van de Here.*

Uit 1 Korintiërs 12,10 en 14,29 is het duidelijk dat Paulus twee aparte gaven, die met profetie te maken hebben, onderscheidt, namelijk, het ontvangen van een openbaring die als profetie van de Here uitgesproken wordt en daarnaast "het onderscheiden van geesten" (*diakriseis pneumatoon*, 12,10) wat later terugkomt als "beoordelen" (*diakrinetoosan*, 14,29).

Contra Wayne Grudem (*The Gift of Prophecy in the New Testament and Today*, revised edition, Crossway books, Wheaton, Illinois, 2000) moet "profetie" hier beschouwd worden als het uitspreken van een directe boodschap van de Here en niet als een boodschap die faalbaar kan zijn. De woorden 'profetie' en 'openbaring' hebben ook in de rest van de Schrift altijd deze betekenis, die nog gesterkt wordt door Paulus' opmerking in 1 Kor. 14,36. Verder, als, zoals bij Grudem, de nieuwtestamentische profeten weleens fouten kunnen maken zou Paulus' opmerking in 14,25 weinig kracht hebben. Een ongelovige gast in de erediensten zou niet echt overtuigd raken door een profeet die het verborgene van zijn hart verkeerd blijkt te lezen!

Deze constatering maakt het mijns inziens moeilijk om een directe toepassing naar vandaag te maken wat betreft profeterende vrouwen. Deze bijzondere gave van de Geest hebben wij niet meer. Het voorlezen van de Schrift of het uitleggen van Gods Woord is heel wat anders dan het uitspreken van direct door God ingegeven profetie.

Het Grieks werkwoord *diakrinoō* en het gerelateerde naamwoord *diakrisis* geven iets aan van het "uit elkaar trekken" en zo "onderscheiden" of "beoordelen". Wij moeten echter niet denken aan het onderscheiden van ware en valse profeten, maar eerder aan het evalueren van een profetie om het op een juiste manier toe te passen op de huidige situatie. Wij kunnen weer denken aan het voorbeeld van de profetie van Agabus in Handelingen 21,11. Agabus sprak de profetie uit dat Paulus in Jeruzalem door de Joden gebonden en aan de heidenen uitgeleverd zou worden. Naar aanleiding hiervan moest alsnog *beoordeeld* worden hoe ermee om te gaan. Betekende de profetie dat Paulus niet naar Jeruzalem moest gaan, zoals sommigen meenden? Of was het alleen een voorteken opdat Paulus niet ontmoedigd zou raken wanneer hij in Jeruzalem gevangen genomen zou worden? In dit kader staat de gave van beoordeling van de profetieën. Het is aannemelijk dat Paulus in zijn brief bedoelt dat deze beoordeling plaats vindt door andere profeten. In 14,29 zegt hij: *En laat twee of drie profeten spreken en de anderen beoordelen*. Het ligt voor de hand dat hij de andere profeten bedoelt.

In de verzen 30-33 wil hij voorkomen dat meerdere profeten tegelijk optreden of dat teveel profeten aan het woord komen in een eredienst. Hij beperkt het optredend aantal tot twee of drie en eist dat dit één voor één gebeurt. Als de één een nieuwe openbaring krijgt terwijl een ander aan het woord is, moet de eerste ophouden om plaats te maken voor de nieuwe, want "de geesten van de profeten zijn aan de profeten onderworpen" (14,32). Deze regeling is er "opdat allen leren en allen bemoedigd worden" (14,31b letterlijk vertaald).

Hierna spreekt Paulus over de vrouwen en begint hij met een algemeen principe dat hij neerzet en dat in alle christelijke gemeenten aanvaard wordt. Het ligt voor de hand dat hij daarom hier op de instemming van de Korintiërs kan rekenen. Hij zegt dat het niet toegestaan is dat vrouwen in de gemeenten spreken. Het woord "gemeente" (*ekklèsia*) betekent ook tegelijk "vergadering" en wij kunnen ervan uit gaan, vanwege de context, dat hij de erediensten bedoelt. Wij zouden zijn woorden zo kunnen vertalen: *"Zoals in alle vergaderingen van de heiligen, moeten de vrouwen in de (=jullie) vergaderingen zwijgen."*

Hij vervolgt met de opmerking dat vrouwen ondergeschikt behoren te blijven. Het woord "ondergeschikt" heeft in het Grieks geen uitgesproken negatieve toon. Het zegt niets over het wezen van een persoon, maar spreekt van de taak en plaats die iemand gegeven zijn.

Om twee redenen kunnen wij stellen dat het in 14,34 Paulus te doen is om een algemeen principe en niet een bijzonder soort spreken. Allereerst formuleert hij deze regel niet specifiek. Hij zegt dat vrouwen in de vergadering moeten zwijgen en niet spreken. Hij zegt niet om wat voor spreken het gaat, maar schrijft over het "spreken" in het algemeen. Op slechts één punt specificceert hij zijn regel, namelijk, dat hem gaat om het spreken "in de vergaderingen". Had hij niet, indien dat beter van toepassing was, de woorden "bij de beoordelingen" kunnen schrijven, in plaats van "in de vergaderingen"? Wil men dit spreken op de beoordelingen van profetie betrekken, dan moet men wèl kunnen verklaren wat de zin is van de woorden "in de vergaderingen".

In de tweede plaats zien wij uit Paulus' onderbouwing ook dat het in 14,34 om een algemeen principe gaat. Hij voegt aan de regel toe de woorden: *"zoals ook de wet zegt"*. Paulus doelt hier niet op een specifieke wetstekst (welke wetstekst zou dat moeten zijn?), maar op algemene principes uit Gods wet. Het gemakkelijkst is te denken aan de principes die Paulus naar voren haalt in 1 Tim.2,11-15,

namelijk dat Adam eerst geschapen werd en dat de aard van Eva's zonde in het paradijs anders was dan die van Adam.³

In 14,35 past Paulus dit principe toe op de situatie van de directe context. Uit onze vertaling is niet geheel duidelijk dat het hem gaat om het "leren" van zowel de profetieën als de beoordelingen ervan. In 14,31 sprak hij van het feit dat uit het spreken van de profeten en de beoordeling ervan door andere profeten, "allen" moesten kunnen "leren" (*manthanoō*) en bemoedigd worden. Bij zijn toepassing van de regel rond het zwijgen van vrouwen in de erediensten legt Paulus de vinger op het feit dat bij dit leren (14,35, ook *manthanoō*) de vrouwen geen vragen moeten stellen, maar thuis eventuele vragen aan hun mannen stellen.

Zoals boven aangegeven passen sommige uitleggers het zwijgebod voor vrouwen toe op de deelneming aan de evaluatie van de profetieën. Los van wat al tegen deze interpretatie is ingebracht moet opgemerkt worden dat bij deze hypothese 14,35 moeilijk te verklaren is. Het stellen van vragen is wat anders dan het gebruikmaken van de gave van de beoordeling van profetie. Bovendien, zoals gesteld in de uitleg, grijpt Paulus met het gebruik van het werkwoord "leren" (*manthanoō*) terug op v.31b. Indien men denkt dat 14,34 niet om een algemeen principe gaat, maar direct al om het oordelen van profetieën, is het eveneens moeilijk te verklaren waarom Paulus zegt dat het de vrouw niet vergund is "te spreken" in plaats van "te beoordelen" (verg. 12,10 en 14,29, die beiden *diakrin*-gebruiken). Tenslotte, is het bij deze interpretatie vreemd wat Paulus als alternatief stelt. Wij krijgen een situatie waar vrouwen niet mogen meedelen aan de beoordeling van profetie in de eredienst, een beoordeling die ertoe moet leiden dat daar ter plekke "allen lering en allen opwekking erdoor ontvangen" (14,31). Als vervanging hiervoor moeten zij evaluerende of beoordelende vragen thuis aan hun mannen stellen. Maar hoe kunnen deze vragen dan ooit bijdragen aan de feitelijke evaluatie of beoordeling die al geschied is?

Wij mogen hieruit concluderen dat het proces van "leren" in de gemeente gewoonlijk gepaard ging met de gelegenheid om vragen te stellen. In Korinte maakten mogelijk sommige vrouwen ook gebruik van deze gelegenheid, ondanks de regel dat vrouwen in de diensten niet behoren te spreken. Dat "niet-spreken" werd kennelijk door deze vrouwen uitgelegd in de trant van het niet voorgaan met het Woord of met een lering of bemoediging. Paulus maakt duidelijk dat het de bedoeling van de Here (zie 14,37) is dat dit zwijgen ook bij het leren geldt en daarom het stellen van vragen uitsluit.⁴

Uitgaande van wat hier gesteld wordt ligt het niet voor de hand dat vrouwen de gave van profetie in de erediensten gebruikten. Deze overweging mogen wij dan meenemen naar wat wij voorlopig als mogelijkheden bij de interpretatie van 1 Korintiërs 11 neergezet hadden. Paulus heeft in hoofdstuk 11 wèl erkend dat vrouwen deze gave kunnen krijgen. Er zijn ook concrete voorbeelden van in de dochters van Filippus (Hnd.21). Maar als het in 1 Korintiërs 11 gaat om een gepaste gebeds- en

³ Bij wat "de wet zegt" denken velen aan Gn.3,16 hetgeen ook mogelijk is. Anderen verwerpen deze suggestie op basis van het idee dat die tekst deel uitmaakt van de vloek. Tegen het idee dat Gn.3,16b iets negatiefs zegt over de man / vrouw relatie valt wat in te brengen (zie bijv. Susan Foh, *Women and the Word of God*, Presbyterian & Reformed, U.S.A., 1979, pp.66-69; verg. de kanttekeningen van de St.Vertaling en ook K. Schilder, *De Heidelbergse Catechismus*, Oosterbaan & Le Cointre, Goes, 1949, 2.291-93). Maar los daarvan is meer voor de hand liggend de twee redenen die Paulus in 1 Tim. aangeeft. Een uitleg van deze twee redenen geef ik in een preek over 1 Tim.2,11-15 te vinden op:

<http://anderson.modelcrafts.eu/artikelen>

⁴ Deze toepassing van de algemene regel heeft alweer een aanknopingspunt met 1 Tim.2, waar Paulus in v.11 stelt dat een vrouw "in alle onderdanigheid" zich behoort te laten onderrichten. Aandacht voor zijn gebruik van het woord "alle" is hier van belang. Het punt is niet dat mannen zich nooit behoeven te onderwerpen aan voorgangers die onderricht geven, maar dat mannen zich niet in "alle" onderdanigheid opstellen aan de voorgangers. Zij mogen vragen stellen bij het ontvangen van onderricht in de kerk. Uit 1 Kor.14 blijkt dat vrouwen dit niet behoren te doen, maar eventuele vragen via hun mannen kenbaar maken. Daarom spreekt Paulus in 1 Tim.2,11 van het leren in *alle* onderdanigheid.

profetiehouding in het algemeen, bestemd voor zowel mannen als vrouwen,⁵ belet dat niet dat Paulus ervan uit gaat dat vrouwen deze activiteiten niet tijdens de erediensten uitvoeren.⁶

Dat Paulus ook aandacht aan het zwijggebod voor vrouwen hier heeft besteed doet vermoeden dat in Korinte sommige vrouwen probeerden actief deel te nemen aan het leerproces naar aanleiding van de profetieën en hun evaluatie. In zijn bespreking van dit punt heeft Paulus zijn adres niet specifiek aan de vrouwen gericht. Hij blijft spreken tot de hele gemeente, hetgeen duidelijk wordt uit zijn afsluitende vraag (14,36): ‘of ging Gods woord soms van jullie uit, en kwam het tot jullie alleen (*monous* – mannelijk en dus een adres aan de hele gemeente)?’ Hier wijst hij terug naar het feit dat hij een regel besproken heeft die in alle christelijke gemeenten geldt.

Paulus' vermaan in deze verzen strookt niet met de heersende opvattingen van onze cultuur. Dit heeft ertoe geleid dat sommige commentatoren zich laten verleiden door gebrekkige en zwakke redeneringen om tot een verklaring te komen die minder botst met de huidige gelijkheidsideologie ten opzichte van de man / vrouw verhouding. Een aantal (bijv. Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, NICNT, Grand Rapids, Eerdmans, 1987) kiest ervoor om 14,34-35 te beschouwen als een latere toevoeging aan de tekst. Dit omdat, 1. een klein aantal manuscripten de verzen pas na 14,40 plaatsen, en 2. omdat de verzen in de huidige context niet goed te verstaan zijn, zeker ten opzichte van 11:5. Deze visie gaat geheel voorbij aan het feit dat geen enkel manuscript deze verzen weglaat! Een gedetailleerd overzicht en weerlegging van Fee et al vindt men bij Curt Niccum, "The Voice of the Manuscripts on the Silence of Women: The External Evidence for 1 Cor 14.34-5" NTS 43 (1997) 242-55.

Thiselton (Anthony C. Thiselton, *The First Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000) kiest ervoor om tot voorzichtigheid te manen omdat wij slechts de helft van een gesprek tussen Paulus en de gemeente te Korinte hebben. De Korintiërs waren zelf veel beter in staat om Paulus' kort vermaan binnen de contouren van hun eigen praktijk te situeren dan wij. Dit vermaan is terecht. Wij kunnen slechts een vaag beeld van de praktijk in Korinte tijdens de erediensten krijgen en dit beeld ontstaat slechts uit deze correspondentie. Desondanks gebruikt Thiselton dit vermaan om deze verzen te lezen vanuit een hypothetisch gereconstrueerde situatie, die geen recht doet aan wat Paulus schrijft. Uitgaande van de verder niet beargumenteerde stelling, dat hoofdstuk 11 bewijst dat vrouwen toch wel gebeden en geprofeteerd moeten hebben in de erediensten en dat daarom dit zwijgen niet alle optredend spreken kan verbieden, stelt hij voor dat het Paulus gaat om vrouwen die hun profeterende mannen op kritische manier over hun profetie ondervroegen. Deze openbare ondervraging van hun eigen mannen zal tot grote schaamte van die mannen hebben geleid (zie echter 14,35 waar juist gesproken wordt van de schaamte van de vrouw). Dit scenario gaat er vanuit dat de profetie sowieso bekritiseerd kon worden. Verder, dat deze kritiek ook kon komen van anderen dan profeten (tegen 14,32). Er wordt aan voorbijgegaan dat Paulus hier zonder nadere specificatie vrouwen verbiedt "te spreken". Dat het bovendien Paulus niet gaat om een ondervraging teneinde de geldigheid van een profetie te toetsen mag duidelijk zijn uit het vervolg, waar hij veronderstelt dat het de sprekende vrouwen te doen was "iets te leren". Thiselton geeft het werkwoord *eperootao* ("vragen") ten onrechte een nuance van juridische ondervraging. Hierdoor verwacht hij een contextspecifieke connotatie met de betekenis van het woord zelf. Het werkwoord betekent "vragen" in de brede zin van het woord, maar wanneer het in situaties van confrontatie of van juridische aard gebruikt wordt, krijgt het een nuance van ondervraging. Het is onvoldoende om vanuit het gebruik van dit woord in juridische contexten een conclusie te trekken dat ook hier "ondervraging" (hij spreekt van "interrogation") bedoeld zal zijn. Dat moet duidelijk worden niet uit het werkwoord, maar uit de context van deze passage, wat juist niet aangetoond is.

Mijn hoop is dat dit discussiestuk een positieve bijdrage mag leveren aan het zoeken naar de juiste wegen om onze Here te eren en dienen.

⁵ Paulus' vermaan in hoofdstuk 11 wordt ook gericht tegen mannen die volgens de Romeinse ritus godsdienstige handelingen verrichtten met gedekte hoofd (zie John Scheid, *An Introduction to Roman Religion*, trans. by J. Lloyd (Bloomington, Indiana University Press) 2003, 30-38).

⁶ Deze overweging wordt gesterkt door wat Paulus schrijft in 1 Tim. 2. Daar, in de context van de erediensten (3,15), roept Paulus de *mannen* op om te bidden met heilige handen, en bij de *vrouwen* doet hij een oproep tot geschikte kledij (2,8-10). De veronderstelling is dat vrouwen niet voorgaan in gebed bij de erediensten.